

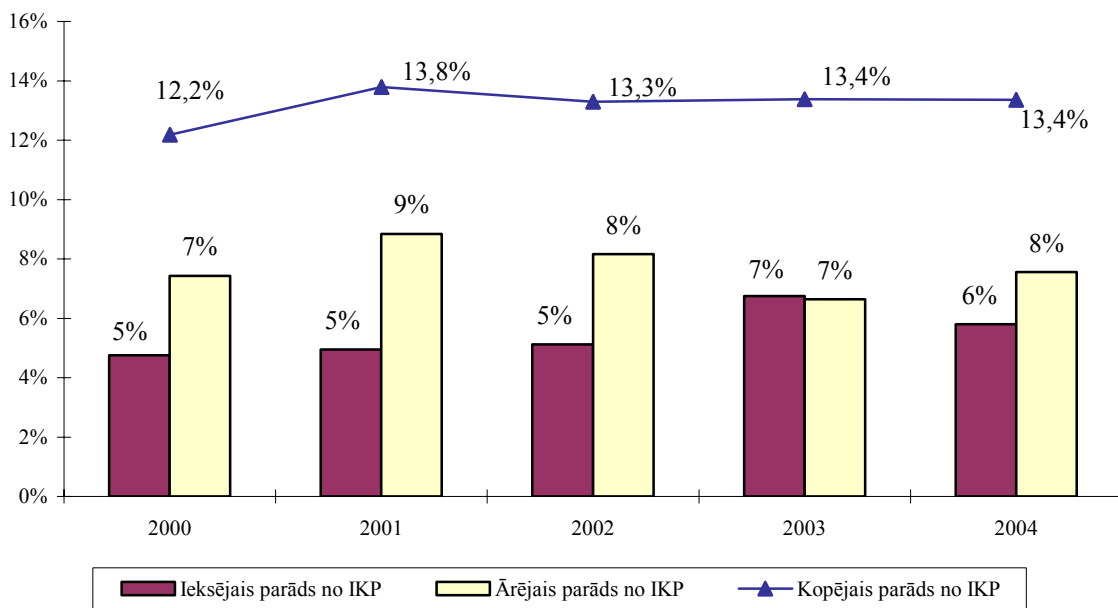
Skaidrojums pārskatam par valsts konsolidēto parādu

Šis ir pirmais pārskata gads, par kuru sagatavots pārskats par valsts konsolidēto parādu.

Valsts konsolidētais parāds 2004.gada 31.decembrī bija 14,4% no IKP, kas ir vērtējams kā relatīvi neliels, salīdzinot ar Eiropas Monetārās savienības dalībvalstīm Māstrihtas līgumā noteikto konverģences kritēriju – 60 % no IKP - un ir trešais zemākais rādītājs starp visām ES dalībvalstīm.

Valsts parāds

2004.gada 31.decembrī **valsts parāds** sasniedza 974,95 milj. latu jeb 13,4% no IKP kas ir mazāk nekā likumā “Par valsts budžetu 2004.gadam” apstiprinātie 1 058,7 milj. latu, jo veiksmīgās parāda vadības un zemākas finansēšanas nepieciešamības dēļ tika samazināts 2004.gadā plānotais aizņēmumu apjoms. Salīdzinājumā ar 2003.gadu parāds pieaudzis par 128,7 milj. latu jeb 15,2%.

1.attēls Valsts parāda attīstība (% no IKP)

2004.gada valsts budžeta finansējamā fiskālā deficīta un valsts parāda saistību finansēšanai tika izmantoti naudas resursu atlikumi, kā arī veikti ārvalstu aizņēmumi 273,4 milj. latu apmērā un saņemti resursi 111,4 milj.latu apmērā no veiktajām valsts iekšējā aizņēmuma vērtspapīru emisijām. Tā rezultātā valsts parāds palielinājās par 128,67 milj. latu, galvenokārt eiro obligāciju emisijas rezultātā.

Valsts iekšējais parāds 2004. gada beigās bija 422,97 milj. latu, kas ir par 0,9% jeb 3,7 milj. latu mazāk nekā iepriekšējā gada beigās. Iekšējā valsts parāda samazinājumu pamatā noteica valsts iekšējā valūtu parāda dzēšana. 2004. gadā tika veiktas trīs 10-gadu obligāciju izsoles un gada beigās apgrozībā esošo 10-gadu obligāciju diskontētais apjoms bija FMInf_050805_parada.skaidr.; Latvijas Republikas 2004.gada pārskats par valsts budžeta izpildi 28 un par pašvaldību budžetiem; 1.sējums

125,8 milj. latu (29,8% no kopējā valsts iekšējā aizņēmuma vērtspapīru diskontētā apjoma apgrozībā). Banku interese par piedāvājumiem vērtspapīriem bija augsta, un obligāciju pārdošanas vidējās svērtās diskonta likmes bija samērā zemas — no 4,86% līdz 4,88 procentiem. Kopumā 2004. gadā tika veiktas 11 valsts vērtspapīru sākotnējās izvietojšanas izsoles. Izsolēs tika piedāvāti valsts vērtspapīri ar dzēšanas termiņu 6 mēneši un 1 gads un 2004. gadā bija novērojams vērtspapīru pārdošanas diskonta likmju paaugstinājums.

Veikto izsoļu rezultātā ilgtermiņa obligāciju (10-gadu obligāciju) īpatsvars valsts iekšējā parāda portfeli 2004. gada beigās sasniedza 29,8%, vidējā termiņa obligāciju — 53,0% (59,9% 2003. gada beigās), īstermiņa parādzīmju — 17,3% (14,1 procenti). Valsts iekšējā parāda īpatsvars valsts parāda portfeli samazinājās no 50,4% 2003. gada beigās līdz 43,4% 2004. gada beigās.

2004. gada aprīlī tika dzēsts iekšējais valūtu parāds, kurš 2003. gada novembrī tika izmantots, pārfinansējot Pasaules Bankas aizdevumu ar iekšzemes īstermiņa aizņēmumiem ārvalstu valūtās.

Valsts ārējais parāds 2004. gadā palielinājās par 31,5% jeb 132,35 milj. latu un gada beigās bija 552,0 milj. latu. Pārskata periodā dažādu ilgtermiņa investīciju projektu realizācijai tika apgūti starptautisko finanšu institūciju līdzekļi 273,5 milj. latu apmērā. Vienlaicīgi tika dzēsti kredīti 160,0 milj. latu apmērā. 2004. gada aprīlī pirmo reizi tika veikta 10 gadu eiro obligāciju emisija 400 milj. eiro apmērā, kā rezultātā valūtu parāds pieauga, un 2004. gada 30. aprīlī tas sasniedza 668,56 milj. latu. Savukārt, 2004. gada 14. maijā notika 1999. gadā emitēto eiro obligāciju atmaksa 225 milj. eiro apmērā. 2004. gada 31. decembrī lielāko daļu (76%) no ārējā parāda veido aizņēmumi no kapitāla tirgus, kas ir eiro obligācijas ar dzēšanas termiņu 2008. un 2014. gadā.

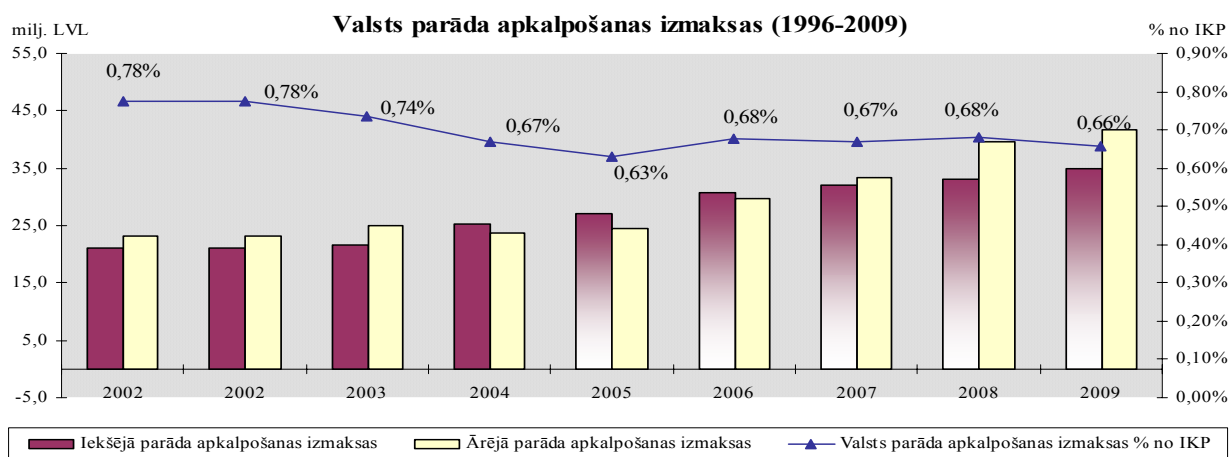
2004. gadā valsts aizņēmumu vadības mērķis – nodrošināt nepieciešamos finanšu resursus un to likviditāti valsts budžeta deficīta finansēšanai un valsts parāda pārfinansēšanai, aizņēmumu darījumus veicot ar iespējami labvēlīgiem nosacījumiem - tika sasniegts, kā arī tika ievēroti stratēģijā noteiktie valsts aizņēmumu vadības pamatprincipi un izpildīti valsts aizņēmumu vadībā izvirzītie uzdevumi, par ko liecina apkalpošanas izdevumu samazinājums:

- Katru reizi, Latvijai emitējot eiro obligācijas, ir panākts fiksētā ienākuma likmes (kupona) samazinājums. Ja 1999. gada eiro obligācijām kupons bija 6,25% un 2001. gada emisijā – 5,375% , tad 2004. gada emitētajām eiro obligācijām tika sasniegts etalona vērtspapīra (Vācijas iekšējā aizņēmuma vērtspapīra) kupona līmenis 4,25%.

- Salīdzinot ikgadējos parāda apkalpošanas maksājumus, ko Latvija veiks par 2001. gadā un 2004. gadā emitētajām eiro obligācijām, jāatzīmē, ka procentu maksājumi par 2004. gadā emitētajām eiro obligācijām 2005. gadā būs par 1,13 milj. eiro mazāki uz katriem 100 milj. eiro.

- 2004. gadā no veiktajām valsts iekšējā aizņēmumu vērtspapīru emisijām plānoto 157,4 milj. latu vietā tika veikti aizņēmumi 111,4 milj. latu apmērā, jo valsts budžeta izpildes rezultātu dēļ, pastāvot zemākai finansēšanas nepieciešamībai, tika veiktas izmaiņas iekšējā aizņēmuma vērtspapīru emisija un dzēšanas grafikā atceļot 2004. gada novembrī un decembrī paredzētās desmit gadu obligāciju emisijas kopumā pēc nominālvērtības 30 milj. latu apmērā, tādējādi nepalielinot valsts parādu.

- 2004. gadā valsts parāda apkalpošanas izmaksas veidoja 49 milj. latu jeb 0,67% no iekšzemes kopprodukta, kas salīdzinājumā ar 2003. gadu, neskatoties uz parāda pieaugumu, ir samazinājušās par 2,3 milj. latu (skat. 2. attēlu), kas tika panākts izvērtējot piedāvātos aizņemšanās nosacījumus un veicot aizņēmumus par izdevīgām tirgus likmēm.

2.attēls

2004.gada valsts parāda vadības stratēģijā noteiktais portfeļa vadības mērķis ir pārvaldīt valsts parāda portfeļa finanšu riskus, nosakot, ka parāda portfeļa vadības aktivitātes galvenokārt tiek vērstas uz finanšu risku ierobežošanu un novēršanu, nepieļaujot nekontrolējamu finanšu resursu izmaksu palielināšanos. Stratēģijā noteikto parāda portfeļa struktūras rādītāji tiek uzraudzīti un ar atvasināto finanšu instrumentu palīdzību nodrošinātas nepieciešamās portfeļa struktūras korekcijas.

Valsts kase 2004.gadā valsts parāda vadības ietvaros izstrādāja atvasināto finanšu instrumentu uzskaites politiku atvasināto finanšu instrumentu pielietošanai, kas ietver darījumu izpildi, reģistrāciju un to pārvērtēšanu. Vienlaicīgi tika sagatavoti nepieciešamie kvalitātes vadības sistēmas dokumenti. Lai praktiski realizētu minētos darījumus, Valsts kase (Finanšu ministrija) vispirms ar vairākām bankām, t.sk. Latvijas Banku, noslēdza ISDA (*International Swaps and Derivatives Association*) līgumus, kuri starptautiskajā praksē tiek izmantoti valūtas tirgus, atvasināto finanšu instrumentu darījumu un citu finanšu tirgus darījumu veikšanai.

Pēc atvasināto finanšu instrumentu pielietošanas valsts parāda vadības stratēģijā noteiktie valsts parāda portfeļa struktūras rādītāji 2004.gada 31.decembrī tika pilnībā ievēroti, par ko liecina salīdzinājums ar stratēģijā noteiktajiem parāda portfeļa struktūras rādītājiem (skat. 1.tabulā).

**Valsts parāda struktūras rādītāju atbilstība Stratēģijā noteiktajiem
valsts parāda struktūras rādītājiem**

RĀDĪTĀJI	<u>FAKTISKIE PARĀDA STRUKTŪRAS RĀDĪTĀJI</u> 31.12.2003				<u>FAKTISKIE PARĀDA STRUKTŪRAS RĀDĪTĀJI</u> 31.12.2004				<u>STRATĒGIJĀ NOTEIKTIE PARĀDA STRUKTŪRAS RĀDĪTĀJI</u>			
Latvijas parāda īpatsvars	50%				43%				> 40%			
Dzēšanas profils (%)	< 1 gadu		< 3 gadiem		< 1 gadu		< 3 gadiem		< 1 gadu		< 3 gadiem	
	32	22	15	35	< 25	< 50						
Fiksēto likmju īpatsvars	75,6%				67,6%				60 - 70 %			
Vidējais dzēšanas garums gados	3,38				5,29				5 (+/- 0,5)			
Vidējais svērtais fiksētais periods gados					3,39				3,25 (+/- 0,25)			
Valūtu kompozīcija (%)	EUR	USD	GBP	JPY	EUR	USD	GBP	JPY	EUR	USD	GBP	JPY
Tīrajam valūtu parādam	85%	9%	3%	3%	37%	38%	12%	13%	37%	38%	12%	13%

Tā kā valūtu kompozīcija stratēģijā tīrajam valūtu parādam līdz lata piesaistes maiņai tika noteikta atbilstoši SDR valūtu groza proporcionālajam sadalījumam, pieļaujot novirzi (+/-) 10%, tad 2004.gada 2. un 5.aprīlī vienlaicīgi ar eiro obligāciju emisiju norēķinu Valsts kase ar Latvijas Banku noslēdza *FX forward* darījumus, pērkot eiro un pārdodot ASV dolārus, Lielbritānijas mārciņas un Japānas jenas ar valūtācijas datumu 2005.gada 4.janvāris, tādējādi slēdzot tīrā valūtu parāda valūtu atklāto pozīciju un fiksējot to pēc 2004.gada 2. un 5.aprīļa *forward* valūtu kursiem. Pēc noslēgtajiem *FX forward* darījumiem valūtu risks tika novērsts, un tīrā valūtu parāda sadalījums atbilda stratēģijā noteiktajam SDR valūtu groza sadalījumam.

Tīrais valūtu parāds no 2004.gada 5.aprīļa līdz 2004.gada 31.decembrim valūtu kursu svārstību ietekmē latu izteiksmē palielinājās par aptuveni 20 milj. latu. Savukārt ieguvumi no *FX Forward* darījumiem bija 21 milj. latu, kas kompensē tīrā valūtu parāda pieaugumu latu izteiksmē no valūtu kursu svārstībām.

2004.gada 23.decembrī Valsts kase veica reālā laika aptauju ar bankām, ar kurām tika noslēgti ISDA līgumi un noslēdza 10 gadu procentu likmju mijmaiņas darījumu 166 milj. eiro apmērā ar banku, kura piedāvāja visizdevīgākos darījuma nosacījumus. Šī darījuma rezultātā procentu likmju vidējais svērtais fiksētais periods tika samazināts līdz 3,39 gadiem, kas atbilst stratēģijā noteiktajam pieļaujamajam līmenim. Šī darījuma rezultātā tika samazināts ne tikai procentu likmju vidējais svērtais fiksētais periods līdz 3,39 gadiem, bet arī samazināts fiksētas procentu likmes parāda īpatsvars līdz 68%, kas atbilst stratēģijā noteiktajam pieļaujamajam līmenim.

Pašvaldību parāds

Pašvaldību tiesības ņemt aizņēmumus nosaka likums "Par pašvaldību budžetiem", kas paredz, ka pašvaldības var ņemt aizņēmumus Ministru kabineta noteiktajā kārtībā un apjomos ar domes (padomes) lēmumu. Kārtību, kādā pašvaldības var izdarīt aizņēmumus, Latvijā nosaka 2002.gada 17.decembra Ministru kabineta noteikumi Nr.543 "Noteikumi par pašvaldību aizņēmumiem un galvojumiem". Savukārt gadskārtējais likums par valsts budžetu nosaka pašvaldību aizņēmumu saistību kopējo pieļaujamo palielinājumu. Likumā "Par valsts

budžetu 2004.gadam” pašvaldību aizņēmumu un galvojumu saistību kopējais pieļaujamais palielinājums bija noteikts 29.3 milj. latu, t.sk., pašvaldību aizņēmumu kopējais palielinājums – 20.3 milj.latu.

Pašvaldības var ņemt aizņēmumus Latvijā vai ārvalstīs, izlaižot vērtspapīrus vai noslēdzot aizņēmuma līgumu. Aizdevumi var būt gan īstermiņa, lai segtu īslaicīgu pašvaldību finanšu resursu deficītu un kuri ir jāatmaksā līdz saimnieciskā gada beigām, gan ilgtermiņa - investīciju projektu finansēšanai. Šādus aizņēmumus nedrīkst izmantot pašvaldības pastāvīgo izdevumu finansēšanai.

Pašvaldības vispārējā kārtībā aizņēmumus var ņemt noslēdzot ar Valsts kasi aizdevuma līgumus. 2004.gada laikā pašvaldības ar Valsts kasi noslēdza pavisam 212 aizdevumu līgumus. Pamatojoties uz 2004.gada laikā un iepriekšējos gados noslēgtajiem aizdevumu līgumiem ar Valsts kasi, pašvaldībām 2004.gadā izmaksāti aizdevumi 25.5 milj. latu apmērā.

Savukārt saskaņā ar likumu “Par pašvaldību budžetiem” 22¹. finanšu ministrs, ņemot vērā pašvaldību iesniegumus par konkrētu projektu īstenošanu, var apstiprināt citu aizdevēju, ja cita aizdevēja aizdevuma nosacījumi ir izdevīgāki nekā no valsts budžeta izsniedzamo aizdevumu nosacījumi. 2004.gadā, pamatojoties uz noslēgtajiem aizdevumu līgumiem ar citiem aizdevējiem, pašvaldībām izmaksātais aizdevumu apjoms bija LVL 18.4 milj.latu.

2004.gada 31.decembrī pašvaldību kopējais parāds bija 178.1 milj.latu, t.sk., aizņēmumiem no Valsts kases 86.8 milj.latu un 91.3 milj. latu aizņēmumiem ārpus Valsts kases, t.sk. ārējais parāds sastāda 8.5 milj.latu un iekšējais parāds sastāda 169.9 milj.latu.

Rīgas pilsētai, nodrošinot pašvaldības aizņēmumu saistības pret valūtas un procentu risku svārstībām, izdevies panākt, ka straujais EUR kursa kāpums 2004.gada otrā pusē nav negatīvi ietekmējis Rīgas pilsētas finanšu rezultātu, jo noslēgtie atvasināto finanšu instrumentu darījumu rezultātā gūtie ieņēmumi kompensēja zaudējumus no valūtas kursu svārstībām. Atvasināto finanšu instrumentu rezultātā Rīgas pilsētas pašvaldībai izdevies ietaupīt 5.4 milj. EUR. Atvasināto finanšu instrumentu līgumu norēķinu datums bija 2005.gada 5.janvāris, kad arī Rīgas domes kontos tika ieskaitīta pienākošā summa 3.8 milj. latu apmērā.¹

05.08.2005.
1465
Iřēna Ŗuksta
7094210, irena.suksta@kase.gov.lv

¹ Rīgas pašvaldības Gada pārskats 2004./ Finanšu pārskatā iekļauto posteņu skaidrojums. – 105.-107.lpp. FMInf_050805_parada.skaidr.; Latvijas Republikas 2004.gada pārskats par valsts budžeta izpildi un par pašvaldību budžetiem; 1.sējums 32